ČSKÝ:

DCERA HYNKA Z VALČE

TRAGEDIE O 5 DĚJSTVÍCH

Z DOB HUSITSKÝCH.

III

1925.

NÁKLADEM VLASTNÍM.

ARNOŠT TŘEBÍČSKÝ:

DCERA HYNKA Z VALČE.

TRAGEDIE O 5 DĚJSTVÍCH
Z DOB HUSITSKÝCH.

Nákladem vlastním.
Tiskl Emanuel Čapek v Třebíči.
1925.

OSOBY:

OPAT KLÁŠTERA TŘEBÍČSKÉHO.
JERONÝM, jeho synovec.
PŘEVOR.
HYNEK Z VALČE.
ANEŽKA, jeho dcera.
VERUNA, stará hospodyně.
JINDŘICH Z TRAUBENSTEINA, rytíř.
ZUZANA, ovdovělá jeho sestra.
OTTO, její syn.
BÁRTA, MARTIN, TOMEŠ, sluhové Hynka z Valče.
BOLEK, LUKEŠ, husitští bojovníci.
OLDŘICH Z DALEŠIC, JAŠEK Z JEVIŠOVIC, HYNEK Z DUKOVAN, rytíři.
MNIŠI, SLUHOVÉ, ZBROJNOŠI.

Děj v roku 1431 v Třebíči a okolí.

I. dějství.

(Kobka klášterní.)

Výstup 1.

Jeroným, Opat.

Jeroným: Z Prahy až sem jel jsem na koni vesnicemi opuštěnými. Pole leží ladem, neb jsou jen špatně obdělána. Muži odění rouchy z klášterů nebo hradů uzmutými ohrožují odcizenou zbraní poutníky. Jak znovuzrozen jsem byl, když jsem konečně po dlouhé cestě stanul před útulnými hradbami zdejšího klaštera.

Opat: I já jsem potěšen z tvého příchodu. Zůstaneš zajisté delší dobu u nás. Za těchto zdivočelých dob malá asi péče věnuje se vážnému studiu na učení pražském.

Jeroným: Pražádná. Mistři i studenti jsou v stálých hádkách. Pražané vedou války na všechny strany. A jak teď u vás, milý pane strýče, nastaly již pokojnější časy?

Opat: Nikoliv. Kraj jest dosud rozhárán bludem husitským. Většina lidu těší se sice, že jsme byli po sedmiletém vyhnanství opět uvedeni v držení kláštera a všeho jeho zboží, však mnozí přívrženci kalicha pokládali by si za zásluhu před Bohem, kdyby nás mohli

buď opětně vypuditi nebo povražditi a zmocniti se zboží klášterního, jež již po tři sta let jest v držení naší řehole. Snad nám nastávají ještě hroznější doby, než jsme zažili. Prosíme Boha denně o ochranu a sami, seč síly stačí, vynasnažujeme se, bychom tento Sion pravé víry udrželi.

Jeroným: Doufám, že řehole udrží se na svém staletém sídle, neboť vrchnost moravská, která jí klášter odevzdala, bude ji též v nerušeném držení hájiti.

Opat: Dej Bůh, by se jí to podařilo, aby ty bezměrné oběti a práce na znovuzbudování chrámu i klášterních budov nebyly nadarmo!

Jeroným: Jistě mnoho škod způsobila ruka nepřátelská!

Opat: Bolno vzpomínati! Navrátivše se po sedmi letech svého vyhnanství, stanuli jsme s hrůzou nad troskami všeho, co po staletí zbudovaly dovednost a píle našich bratří.

Jeroným: Chrám však zůstal asi ušetřen.

Opat: Na něm právě nejvíce vylili svou zlosť nepřátelé! Což slušno, aby dům Boha živého tak byl chován, jak jsme jej nalezli? Smetí a nečistota pokrývaly podlahu. Stěny zbavené obrazů byly pokryty vrstvou prachu a potřísněny blátem. A na sloupích, kam dosáhla ruka nepřátel, plno potupných čmáranic a veršů rouhavých! Oltáře rozmetány a porouchané kříže, obrazy a svícny ležely porůznu na zemi uprostřed zvířecích kostí. Tam jsme našli i ohořelé hlavice ze zpovědnic. Ani jedné zpovědnice nepřátelé neušetřili! Všech

použili za palivo, pod rožně, na nichž pekli brav odcizený našim věrným poddaným. Bolno, bolno vzpomínati!

Jeroným: Pevnou a dovednou ruku máš, milý pane strýče! V tak krátkém čase vyzvédl jsi klášter z trosek.

Opat: Pomáhalo na sta pilných rukou jak našich bratří tak i věrných našich poddaných. Zbývá však ještě mnoho práce, by se zaskvěl dům Boží v bývalé své kráse.

Jeroným: I to se podaří tvé horlivosti a vytrvalosti.

Opat: Pochybuji. Kromě velikého nákladu, k jehož krytí nám scházejí prostředky, budou vyžadovati opravy také dlouhé doby. Jsem již ve věku pokročilém. Očekávám, že Pán života i smrti brzy mne k Sobě povolá.

Jeroným: Kéž dobrotivý Bůh upevní tvé zdraví a popřeje dlouhého života! — Aj, jakýs zpěv!

Opat: Toť žáčkové naši cvičí novou píseň děkovnou.

(Hlasy za scénou po způsobu žalmů.)

Jak ovce bez pastýře bloudili jsme krajem * napadáni jsouce vlky hltavými.

Ty Pane, vytrhl Jsi nás z drápů jejich * a uvedl zpět do ovčince.

Vroucí díky naše letí k trůnu Tvému * Bože dobrotivý a milosrdný.

Chraň i nadále věrné stádce Svoje * v prachu prosíme, ruce k Tobě spínajíce.

Výstup 2.

(Předešlí. Převor vstoupí.)

Převor: Velebný otče opate, sděluji, že dojel zeman Hynek z Valče. Přeje si s tebou mluviti. Kůň jeho jest zapěněn od rychlé jízdy. Pan Hynek jest jaksi rozrušen.

Opat: Toť neblahé znamení. Vyřiď prosím, ať vstoupí. Sám však vrať se též! I ty Jeronýme zůstaň tu! Chci míti svědky.

Výstup 3.

(Předešlí. Hynek z Valče vstoupí.)

Opat: Buď vítán, pane Hynku! Co tak pilného vede tě ke mně v samý večer? Jsou as unaveny údy tvé; zde pozhov sobě! (Nabízí mu židli.)

Hynek z Valče: Dovol otče opate, bych stoje přednesl žalobu svou! Jsem celý rozhořčen nad nespravedlivým jednáním čeledi tvé. Napadla mé lidi na poli pracující a mou dceru, usilující zjednati pokoj, zranila nebezpečně kamenem na čelo vrženým. Přicházím oznámit ti, že k dvoru v Dolních Vilímovicích, jejž sám vůdce vojsk Prokop dal v mou moc, nemáš práva a že od dnešního dne budu statek svůj hájiti všemi prostředky.

Opat: Lituji, že se tak stalo a že byla zraněna tvá dcera, nevinná holubička. Dám přísně vše vyšetřiti. Ručím ti za to, že vinníci budou potrestáni. Co se však týče zboží klášterního v Dolních Vilímovicích, nemyl se, pane Hynku! Bylo nám sice odňato vůdcem Prokopem, však byli jsme zákonitou vrch-

ností země moravské opět v držení jeho uvedeni. Vše bylo náležitě vyhlášeno. I ty jsi o tom vědomosť obdržel. Však doposud jsi neoznámil, míníš-li se držení vzdáti či za držení toho zboží nám penězi nebo službami býti nápomocen. Třikráte jsem tě již poslem žádal, bys přišel na domluvu. Nepřišel jsi. Prosím tě, bys pro dobrou vůli s námi se sjednal. .

Hynek z Valče: Nesluší kněžím vládnouti statky pozemskými. Tak velí písmo i mistři na učení pražském, jichž nutno nyní ve věcech víry poslouchati.

Opat: Škoda, že sám jsi, pane Hynku, byl vzdělán na škole naší! Či nevíš, že na sto žáčků vyučujeme a živíme? Neznámo ti, kolik kostelů a far jsme vystavěli, co dobrého jsme celému kraji prokázali? Proto nám zbožnými knížaty bylo zboží darováno, bychom spasitelné mohli konati dílo. Či myslíš, že nemajíce toho zboží, bychom to vše konati mohli?

Hynek z Valče: Lidu netřeba vašeho vyučování. Lid sám si bude své kněze vydržovati bez světské pompy, jež jest dílem ďáblovým.

Opat: Nesvádí tě, pane Hynku, k řeči takové lakota, která i Jidáše svedla k zrádě na Spasiteli?

Převor: Jakýs' hluk na nádvoří. (Jde k oknu) Čeleď navrátila se z polí.

Jeroným: Někteří jsou zraněni.

Opat: Vyřiď jim prosím, otče převore, by aspoň dva přišli sem podat zprávu!

Převor: Ihned, otče opate!

Výstup 4.

(Opat, Jeroným a Hynek z Valče.)

Opat: Přesvědčíš se, pane Hynku, že bude dán průchod spravedlnosti. Doufám, že pak dobře se sjednáme o zboží v Dolních Vilímovicích, a že budeme zase v pokoji žíti jako dříve, než tyto bouře přihnaly se na vlasť naši.

Výstup 5.

(Předešlí. Převor. Dva čeledínové vstoupí.)

Převor: Přivádím dle tvého přání, velebný otče opate, muže, za jejichž pravdomluvnosť ručím.

Opat: Čirou pravdu mně povězte o události na poli!

První čeledín: Velebný otče opate! Čeleď pana Hynka z Valče nás na poli v blízkosti dvoru v Dolních Vilímovicích pracující přepadla a zranila.

Hynek z Valče: Nelži, bídníku! Mou dceru jste takřka usmrtili!

Druhý čeledín: Panna Anežka spěchala mezi nás, majíc za to, že když bude na naší straně, zabrání rvačce, však kámen od někoho z čeledi pana Hynka hozený ji poranil na čelo. My jsme hned ránu náležitě ošetřili.

Hynek z Valče: Lžeš, padouchu, jak mohla má čeleď zraniti mou dceru?

První čeledín: Pane Hynku, byl jsi špatně zpraven od svých lidí. Nechať, prosím,

panna Anežka sama ti řekne, jak vše se přihodilo.

Hlasy z venku: Stodola jest v plamenech. Pomoc! Pomoc! (Všichni spěchají k oknu a opouštějí místnost až na opata a Jeronýma.)

Hynek z Valče: (jenž odchází poslední) Půjdu též, bych nepřekážel. Rač, velebný otče opate, vzíti na vědomí, že dvůr vilímovský jest můj a nerač tam více své čeledi posílati! (Odejde spěšně.)

Výstup 6.

Opat, Jeroným.

Opat (k Jeronýmovi, jenž též se chystá k odchodu): Zůstaň Jeronýme! Dost lidí jest tam k hašení. Voda jest ihned u stodoly, zásoby takřka žádné; úplné bezvětří a mohutné lípy posázené na straně sem ke klášteru zamezí šíření se požáru. Nedávno jsme stodolu před sedmi lety za obléhání nepřátelského sbořenou, opět vystavěli a již se stala obětí plamenů založených — nemohu se té myšlence ubrániti — rukou zločinnou!

Jeroným: Krátkou jen chvíli meškám v těchto zdech a poznávám již, že není tu, milý pane strýče, jistoty pro tebe. Pan Hynek z Valče, zranění jeho dcery, požár stodoly, toť jsou mraky věštící, že nad tímto krásným klášterem rozzuří se opětně bouře, jako dosud takřka nade všemi kláštery v zemích českých. Nebylo by lépe, abys opustil toto nebezpečné místo a uchýlil se k mým rodičům, kde bys mohl v pokoji ztráviti dny staroby své?

Opat: Děkuji ti, Jeronýme, za dobrou vůli, ale uvaž, jaký by to byl pastýř, který vida přicházeti vlka, dal by se na útěk a vydal ovce své dravci? Neuteku! Vytrvám a brániti budu ze všech sil ohrožované stádo své!

Jeroným: Bojím se o tvůj život. Zdaž nedolétá často k uším naším zvěsť, že husitské tlupy přepadly ten neb onen klášter, zboží spustošily a mnichy umučily a zavraždily? Zapoměl jsi, jak před sedmi roky, když vůdce Prokop dobyl zdejšího kláštera, tvoji věrní lidé tě jen ztěží zachránili? Dopravili tě z pola mrtvého k rodičům mým.

Opat: Bůh jim i tvým rodičům buď štědrým odplatitelem!

Jeroným: Prosím tě, velebný pane strýče, zachraň se! Rodičové moji též tě úpěnlivě prosí. V každém dopise obávají se o tvůj život.

Opat: Bůh nám bude mocnou záštitou. My též nesložíme rukou v klín. Pomocí věrného lidu, jehož Bohu díky jest s dostatek, ubráníme se nepříteli.

Jeroným: Dej Bůh! Pokud se ještě pamatuji z dětských let, nebýval pan Hynek z Valče tak zaujat proti řeholi.

Opat: Býval vždy naším přítelem. Vždyť vyrostl mezi námi. Můj v Pánu zesnulý předchůdce ujal se ho jako opuštěného sirotka a vida, že chlapec je nadán, zařadil jej mezi naše žáčky. Vybyv školu, zůstal Hynek nadále v klášteře jako dozorce nad čeledí. Dlel tu až do svého zasnoubení. Vzal si za man-

želku zbožnou a ctnostnou pannu, která byla sestrou mého spolunovice, nápotomního otce Kristina. Než vstoupil otec Kristin do řehole, daroval valečský dvorec, jejž zdědil po rodičích, své sestře. Sňatkem svým stal se pan Hynek valečským zemanem.

J e r o n ý m: Má tedy statek svůj od šlechetného mnicha a přece tolik brojí proti mnichům! V klášteře byl vychován a přece jest mu teď tak nevděčným.

O p a t: Toť zjev, milý synu, s kterým se často shledáváme v životě.

J e r o n ý m: Podivno, že nemá na něho vlivu jeho žena. Říkává se, že moudrá žena dovede muže udržeti na pravé cestě.

O p a t: Bohužel, žena jeho zemřela. Dokud žila, byl pan Hynek vzorným zemanem a řádným křesťanem. Každou neděli i svátek přijížděl se svou ženou i se svou jedinou dceruškou na slavné bohoslužby, zpívával s našimi zpěváčky, žalmy, antifony i hymny, jak se tomu byl naučil za pobytu v klášteře. Jakmile ale zbožná jeho žena zemřela, propadl bludu husitskému a odcizil se klášteru i církvi.

J e r o n ý m: A což jeho dceruška, na níž se dobře pamatuji?

O p a t: To rozkošné děťátko? Jsouc ve všem podobna matce, zůstala i věrná víře její. Uzříš ji v lodi chrámové každou neděli a svátek, pohříženou v nábožnou modlitbu.

J e r o n ý m: Tedy stále tak čistá a nevinná jako za dětských let. Toť řídký zjev v nynější divoké době!

Opat: Zajisté. A její dobročinnost a láska k chudině jsou známy v celém kraji.

Jeroným: Již v dětství svém projevovala dobré srdce. Jedenkráte ti přinesla, velebný pane strýče, košíček malin, jež sama natrhala. Odevzdávajíc ti jej za přítomnosti svých rodičů, pojednou spatřila mne. Stál jsem opodál. Začervenala se řkouc: Nevěděla jsem, že tu jste. Podruhé přinesu i vám.

Opat: A přinesla hned následující svátek dva košíky čerstvých malin, jeden tobě a jeden mně.

Jeroným: Přinesla přejíc, by nám hodně chutnaly. Často si na to vzpomínám. Rád bych to děvčátko zase jednou spatřil!

Opat: Děvčátko? Vzpomeň si Jeronýme, že za těch deset roků co jsi ji neviděl, není již děvčátkem, nýbrž dospělou pannou, tak jako ty nejsi více studentíkem, nýbrž statným mužem.

Jeroným: Zasloužila by ta šlechetná panna, by slunko štěstí ozařovalo cesty jejího života!

Opat: Ovšem. Snad někdy je ozáří. Zatím však trpí ta chuděra a to nejvíce odklonem svého otce od víry Kristovy.

Jeroným: Toť nechvalno, že působí otec bolesť jedinému svému dítěti.

Opat: Ó milý synu, co tu bolestí a neštěstí způsobil již blud nešťastného Mistra Jana Husi! Již po šestnáct roků dusí země české. Rozvadil rodiče s dětmi a děti s rodiči. Místo lásky rozsévá nenávist a z ní pochodící nepravosti, hádky, krádeže, loupeže

a vraždy. A jak dlouho bude to ještě trvati? Či snad tak dlouho, až bude udusen nadobro národ český?

Jeroným (dívaje se z okna): Aj, plameny již nevyšlehávají. Podařilo se oheň uhasiti. Shořela jen asi malá část střechy.

Opat: Škoda nebude tak veliká. Doufejme, že i plameny, jež vyšlehly vystoupením Mistra Jana Husi nad vlastí českou, podaří se s pomocí Boží uhasiti.

Jeroným: Dej to Bůh!

Opat: Pojď, Jeronýme, do chrámu vzdát Bohu díky za ochranu a poprosit Jej, by nadále držel nad námi Svou ochrannou ruku, nad námi i nad celým národem!

Jeroným: Rád tě doprovodím, milý pane strýče!

(Opona padá.)

II. Dějství.

Dvorec Hynka z Valče. Vlevo vchod do komůrky, v pozadí obytná stavení.

Výstup 1.

Anežka, Veruna.

Veruna: Kam poděla se tvá bývalá veselost, má zlatá holubičko? Vždyť rána nebyla tak zlá. Již je zahojena.

Anežka: Horší rána, drahá Verunko, zasáhla srdce mé.

Veruna: Snad jest panenka zamilována? To by nebylo ani tak zlé, neboť poupě rozkvetlo již v krásnou růžičku.

Anežka: Nežertuj Verunko! Nepozoruješ, jak otec —

Veruna: Však by neškodilo, kdyby i pan otec zaměnil svůj vdovský stav ve stav manželský. Jen aby nám nepřivedl do domu paní Zuzanu z Holoubka. Ta prožila několik roků se svým mužem v táboře vojenském. Zač taková žena stojí, ví každý! Našel by zajisté jinou ženu, která by mu byla věrnou manželkou a tobě starostlivou matkou.

Anežka: Nemyslím na to, majíc tebe, svou věrnou Verunku, která mne vychovala a jest mně, po úmrtí drahé matky mé, druhou

pečlivou matičkou. Mám na mysli otcovo nepřátelství proti mnichům třebíčským, jimž má býti vděčným celý kraj. Aby si zachoval dvůr vilímovský, jejž dle mého mínění drží neprávem, jezdí stále k okolním rytířům, je, jak tuším, popouzí k odporu proti klášteru a jak jeho povahu znám, neustane, až — Bože, Verunko, mně jest tak bolno u srdce, když na to vše pomyslím.

Veruna: Zbytečné vrtochy! Otec tvůj jest jen na oko husitou, aby měl pokoj od nespokojenců, však v srdci zůstal věren víře otců svých.

Anežka: Kdyby aspoň pravdou byla málo útěšná slova tvá! Bojím se však, že otec víru, jíž napřed si tolik vážil, opouští. Nezúčastňuje se bohoslužby, dávno již nebyl u zpovědi, ani u stolu Páně a modlitbu opomíjí.

Veruna: Pravda, pravda! Neblahá válečná doba dotkla se zhoubně i srdce jeho.

Anežka: Jak jsme tu bývali šťastni, Verunko, když otec svolával nás k modlitbě ráno i večer a kleče uprostřed své rodiny i čeledi modlil se s námi před sochou Bohorodičky. A co písní svatých znal a je svým pěkným, mocným hlasem zpívával.

Veruna: Škoda těch krásných časů!

Anežka: Bývalo tu dříve tak milo a radostno! Každý konal rád práci svou, zbožně prozpěvuje. Vládl tu mír a pokoj. Nebylo závisti, nebylo hádek. Upřímná láska a úcta spojovaly všechny a oslazovaly jim život. A co lidí obešlo se u nás ve všech svých potřebách!

V e r u n a: Každý pocestný býval pohostěn a obdarován. Chudina celého kraje věděla, že nikdo neodejde z valečského dvorce s prázdnou. Pan otec i nebožka paní máti, ach, ten anděl, jehož nebyla země hodna — rozdávali plnýma rukama. A přece bylo všeho dosti. Žádný nedostatek v ničem. Pán Bůh zřejmě žehnal.

A n e ž k a: A nyní? Otec odciziv se Bohu přiklonil se k mamonu. Žádá si míti více polí, jako by jich neměl nazbyt. Touží po zlatě, jež uvedlo na scestí tak mnohého člověka. Závidí mnichům, usiluje zmocniti se jejich dvorce, zatvrdil srdce své oproti chudým, vyhledává rozbroje, jest tak nedůtklivým, netrpělivým a prudkým. A jeho zhoubný příklad působí neblaze na čeleď.

V e r u n a: Čirou pravdu mluvíš, milá panno Anežko. Není to již čeleď, jak bývala. Boha se nebojí, o kostel a modlitbu nestojí. Touží jen po dobrém jídle a pití. Práce jí nejde od ruky. A hříchy, pro něž Bůh zahubil Sodomu a Gomorhu, páše beze studu. Zdaž může ještě déle patřiti na tento zkažený svět vševědoucí oko Páně?

Výstup 2.

P ř e d e š l í.

B o l e k a J a k e š, husitští bojovníci s bílým byretem na hlavě, opásáni mečem (vstoupí).

Bolek: Zde konečně jsme, jak se zdá, u cíle.

Jakeš: Nemohla by nám spanilá panenka říci, zdaž tuto domov jest pana Hynka z Valče? (Bere ji za bradu).

Anežka: Tak chováte se k počestné panně? Jsem dcerou Hynka z Valče, majitele tohoto dvorce.

Bolek: Jen ne tak zhurta, panenko! My vojíni jsme zvyklí neustoupiti. (Chce ji obejmouti za pás).

Veruna: Bárto, Martine, kde jste? Pomoc!

Výstup 3.

Předešlí.

Jeroným opásaný rapírem, jejž tasí (vstoupí).

Jeroným: Toť špatně znáte rytířský mrav! Hned ustaňte, sic na místě vás ztrestám.

Bolek: Kdo to?

Jakeš: Že by to byl pan Hynek, na tu věc příliš mlád jest.

Bolek: Jen schovejte rapír, panáčku a nedávejte se v boj nerovný! My přišli nabídnout služby své panu Hynkovi. Není-li ho doma, zajdeme zatím do Třebíče prodat židovi tuto vzácnost. (Vytáhne z kapsy relikviář.)

Anežka: Tôť relikviář! Kup jej, Verunko, aby nebyly zneuctěny svaté ostatky!

Veruna: Zač jej prodáte?

Bolek: Dej čtvrt kopy grošů a je tvůj.

Veruna: Sem dejte! Kam pro Bůh jste dali svaté ostatky?

Jakeš: Vyhodili jsme to. Neštěstí lpělo na patách našich, dokud jsme tu kost nosili. Teď se nám vše daří nad pomyšlení.

Bolek: A což pan Hynek není doma?

Veruna: Není. Buď mešká někde na poli, nebo jest na hrádku Holoubku, kamž denně dochází.

Jakeš: Jest cesta daleká na Holoubek?

Veruna: Nikoliv. Ukážu vám. (Odevzdá relikviář Anežce a odchází s Bolkem a Jakšem.)

Výstup 4.

Anežka: Ač neznám vás, ctný rytíři, můj dík přijměte, že jste se mne zastal.

Jeroným: Nejsem vám tak neznám, spanilá panno. Již před deseti roky jsem vás znal.

Anežka: Jest to možno?

Jeroným: Před deseti lety dostal jsem od vás košíček malin, jež jste sama natrhala.

Anežka: Jste snad pan Jeroným — ?

Jeroným: Ano, Jeroným, synovec třebíčského opata.

Anežka: O jak jste vyrostl a sesílil!

Jeroným: A vy, spanilá panno, jak jste krásně rozkvetla! Předčíte daleko představu, již jsem si o vás za tu řadu let tvořil.

Anežka: Vy jste si o mne tvořil představu? To jste tedy na mne vzpomínal?

Jeroným: Vzpomínal velmi často a modlil se za vás.

Anežka: O jak jste dobrý!

Jeroným: A vy jste si na mne nikdy nevzpoměla, spanilá panno?

Anežka (v rozpacích mlčí.)

Jeroným: Vy jste si na mne nikdy nevzpomněla?

Anežka: O ano!

Jeroným: Často?

Anežka: Často.

Jeroným: Nezlobíte se tedy, že mne dnes tu vidíte?

Anežka: Nikoliv, však nemohu se domysliti účelu vaší návštěvy. Proč jste přišel?

Jeroným: K vůli vám.

Anežka: K vůli mně?

Jeroným: Ano. Přišel jsem shlédnout vaši ránu a vyléčit ji; neboť zabývám se tímto uměním na pražském učení, však, Bohu díky, vidím, že rána jest již zahojena.

Anežka: Vy víte, že...

Jeroným: Vím vše a obdivuji vaše jednání při srážce čeledi i skutek, jehož svědkem jsem teď byl. Váš celý zjev okouzlil mysl mou i srdce mé. Pro vás bych s radostí obětoval i život svůj!

Anežka: Pro Boha, jak to mluví tento šlechetný panic? (K Jeronýmovi.) Vydávati se v nebezpečí života zakazuje zákon Boží.

Jeroným: Na obranu tak spanilého obrázku Božího, jakým jste vy, ctná panno, nejenom není zakázáno, ale jest příkazem ry-

tířské cti, dáti život v šanc, zvláště když cítíme v sobě sílu, že bychom přemohli nejen dva, ale celé hejno nepřátel.

Anežka: Výsledek boje jest vždy nejistým. Neradno měřiti sílu s nepřítelem početnějším a ve válčení zkušenějším.

Jeroným: Vždyť stejně krásné a vznešené jako vítězství bylo by v boji za vás, spanilá panno, zemříti! Jak by se to sladce umíralo s vědomím, že vaše blankytné oči patří se srdečnou účastí na mne, že z vašich malinových rtů plynou slova vřelých díků a vaše čistá mysl zaujata jest sladkými vzpomínkami na mne, že vaše něžné nožky budou putovati k mému hrobu a vaše bílá ruka klást bude na něj kytičku vonných fialek z vaší zahrádky nebo věneček upletený z pestrých, polních kvítek, jež tolik miluji. O milá panno Anežko, jak dobře by se umíralo u nohou vašich!

Anežka: Pro Bůh, nemluvte tak a nezraňujte srdce mého, které by rádo z vděčnosti prokazovalo vám živému a nikoliv mrtvému skutky milosrdenství a lásky — (zarazí se a přichází do rozpaků.)

Jeroným: O díky, ctná panno, za to krásné slovo, které splynulo s vašich líbezných rtů. Opakujte je, prosím. Poslouchám je jako andělskou hudbu s nebe.

Anežka: Které?

Jeroným: To vznešené slovo „láska.“ O spanilá panno Anežko, milujete mne? — (Anežka couvá. Jeroným sahá po její ruce.) Žado-

ním jako žebrák. Ctná panno Anežko, milujete mne? (Anežka položí mu hlavu na hruď. Veruna se vrací. Jakmile ji milenci spatří, odskočí od sebe. Anežka v rozpacích dívá se na relikviář.)

Výstup 5.

Předešlí, Veruna (vstupuje.)

Anežka: Relikviář prázdný jest, jen proužek pergamenu tu zůstal.

Jeroným: A na něm nápis: Oss Sancti Victoris.

Anežka: Viktoris? Vítěze? O kéž by zneuctění svaté kosti přimělo Boha, by popřál vítězství církvi své a navrátil mír a pokoj zubožené zemi naší!

Veruna: Mohou si jíti na Holoubek, zlosynové. Ukázala jsem jim opačný směr.

Anežka: Jak dětinná jsi, Verunko, a neumělá ve lžích! Což pak znajíce cíl nepřeptají se a pak na nás, že jsi je podvedla, hněv svůj si neschladí?

Veruna: Ať jen přijdou, však chasa naše se jich neulekne! Nyní ale pojďme do vnitř, by host sobě odpočinul a občerstvil se.

Výstup 6.

Předešlí, Hynek z Valče (vstoupí.)

Anežka: Aj, otec již doma! Máme tu hosta, otče!

Hynek z Valče: Buď vítán, pane Jeronýme! Copak nám přinášíš pěkného?

Jeroným: Raději bych odnesl.

Hynek z Valče: Tak? Co bys mohl chtíti odnésti? U nás není nic, co by našlo milost před očima tvýma.

Jeroným: Jest tu někdo blízký srdci tvému i mému, panna Anežka, již vyprošuji si od tebe za svou manželku.

Hynek z Valče: Co pravíš? Nežertuj!

Jeroným: Mluvím, jak velí srdce mé.

Hynek z Valče: Má dcera není vychována pro panský stav. V domě zemanském jest její domov. A pak našel jsem jí již muže, který se hodí k ní a ona k němu.

Jeroným (smutně:) O nikom se mi nezmínila.

Hynek z Valče: Možno, že ještě sama netuší, kdo bude jejím mužem, však nepochybuji, že poslechne svého otce.

Anežka: Pro Bůh, otče snad bys mne chtěl nutiti, bych si za muže vzala pana Ottu. Věř, že bych se raději nevdávala! Chceš-li viděti dceru svou vdanou, vyplň přání páně Jeronýmovo!

Hynek z Valče: Tak? To jest zajímavé. Vidějí se ponejprv a již pomýšlejí na vdavky.

Anežka: Známe se již od dětství.

Hynek z Valče: Taková známost se brzy zapomene. Sejde s očí, sejde s mysli.

Jeroným: Neračiž mne tak posuzovati, pane Hynku! Myslím to s pannou Anežkou u-

přímně. Budu si jí nade vše na světě považovati a též tebe ctít jako dobrotivého a laskavého otce.

Hynek z Valče: Promluvíme si o tom až jindy. Teď mám jiné starosti. Přicházíš jak na zavolanou. Rád bych si s tebou promluvil o důležitých věcech a požádal tě, bys to sdělil panu strýci opatovi. Půjdeme sem do komůrky. Tam si promluvíme nerušeně. Ženské postarají se nám zatím o občerstvení.

Anežka: Otče, tam není uklizeno.

Hynek z Valče: Však klid. (Odejdou do komůrky.)

Anežka: Sousto, jež připraveno mám, spěšně donesu. (Odejde do obytného stavení.)

Výstup 7.

Veruna.

Veruna: Skutečně, Anežka má pravdu. Jest pan Hynek v posledním čase pozměněn. Jak jindy býval hovorným a sdílným! Teď před námi vše zatajuje. O čem pak asi rozmlouvá s tím mladým rytířem? Jen co pravda, jest host náš bodrý a hezký hoch! Hodil by se za muže naši panně Anežce. Podle toho, co jsem na vlastní oči spatřila, nejsou si ti mladí lidé lhostejni. Drželi se v objetí, jakoby si vyznávali lásku. Kdo jim to může míti za zlé? Oba jsou hezcí, on vznešeným pánem, ona dědičkou velikého dvorce a oba ve věku, v němž se lidé žení a vdávají. —

Ale s pannou Anežkou mně to přece nejde jen do hlavy! Tak pečlivé, vzorné vychování! Jinak bylo u mně. Rodičové mně zemřeli, když mně bylo deset roků. Zůstala jsem opuštěna jako hruška v poli. Nikdo se o mne nestaral. Což divu, když přišel můj Ondřej a vyznal mně lásku, že jsem se mu vrhla kolem krku. Kdyby byl nezahynul v boji, jistě by si byl mně vzal za ženu! Byl to hodný člověk! Dej mu Pán Bůh věčnou slávu! Ale, že naše panna Anežka se tak rychle zamiluje, ne, to mně nejde s mysli. Ale mám nad tím radost.

Výstup 8.

Veruna. Anežka.
(Vstoupí, nesouc občerstvení do komůrky.)

Veruna: Kdybych jen věděla, jak to zaonačiti, aby ti dva mladí lidé se za sebe dostali. Jejich štěstí bylo by i mým štěstím. Jejich dítky bych vychovávala, jako by byly moje vlastní. Omládla bych při nich. Život ženin bez dítek jest neutěšený.

Anežka (vycházejíc z komůrky:) Máme zavolati Bártu i Martina. Otec přeje si s nimi mluviti. Kde pak jsou asi?

Veruna: Zdá se mně, že před chvílí u koní hulákali. Pomohu ti je hledati. (Odejdou)

Výstup 9.

H y n e k z V a l č e.

H y n e k z V a l č e (vystoupí z komůrky a spěšně uzamýka klíčem dvéře; klíč uschovává do kapsy): Již mám ptáčka chyceného. Teď, chce-li ho otec opat míti, ať ustoupí od dvoru vilímovského.

Výstup 10.

H y n e k z V a l č e. B á r t a. M a r t i n.
(Vstoupí.)

H y n e k z V a l č e: Zde zůstaňte na stráži! Mám tu vězně. Jest sice okénko zamřížováno a silné dvéře dobře uzavřeny, však opatrnosti nikdy nezbývá. (Jde do stavení, odkudž přináší dvě halapartny). Tu máte zbraň a střezte dobře! Přijedu asi brzy. (Odejde.)

B á r t a a M a r t i n: Budeme bedlivě střežiti.

Výstup 11.

B á r t a. M a r t i n. A n e ž k a s V e r u n o u.
(Vstoupí.)

A n e ž k a: Co se stalo? Otec zase odešel.

V e r u n a: Zdá se, že směřuje k Holoubku.

A n e ž k a: Pro Bůh, otec jej chce vězniti. Což provinil se něčím tento udatný, šlechetný

a sličný panic? Jistě jest nevinnen. Otec mu křivdí! Pokusím se jej osvoboditi. (K čeledínům): Proč tu meškáte? Koně v konírně tlukou. Snad jste jim ani nedali obroku.

Bárta: Ba, nejsme dosud hotovi, však zeman nám rozkázal býti na stráži.

Anežka: Přec koně nakrmte a napojte!

Martin: Jsou tam druzí, ti je nakrmí a napojí.

Anežka: Koně stále tlukou a ržají. (Odchází do stavení.)

Výstup 12.

Veruna. Bárta. Martin.

Veruna: Což nepohodl se zeman s panem Jeronýmem?

Bárta a Martin: Nevíme.

Bárta: Jest asi ten synovec opatův podařený ptáček! Buď zemana urazil, nebo jej chtěl poškoditi. A to víte, že náš zeman není zrovna z těch, kteří by si dali ukřivditi.

Martin: Slyšel jsem, že opat míní vůkolní zemany ze dvorců vyhnati nebo je učiniti aspoň poplatnými.

Bárta: To si ovšem nedají líbiti. Postaví se na odpor a pak běda klášteru.

Martin: Škoda tatíka Žižky! Ten by se brzy s mnichy vypořádal, ale v Brně, jak se zdá, nadržují nyní papežencům.

Bárta: To jest jisté, jinak by je ani v držení kláštera neuvedli.

Veruna: Mlčte, vy rozumbradové! Co pak měla vrchnost zemská jiného učiniti? Není její povinností chrániti ty, kteří rozšiřují vzdělanost a dobrý mrav mezi lidem a držeti na úzdě hrabivé závistníky? Zkáza by stihla veškeren lid, kdyby se dělo po vašem.

Martin: Ajhle panna Veruna, jak umí pěkně kázati!

Veruna: Jsem sice jen stará ženská, ale vězte, že ač se nestarám o veřejné věci, správnější úsudek o nich mám než vy, kteří jenom blábolíte, co jste zaslechli od hrabivých pánů.

Výstup 13.

Předešlí. Anežka.

(Vstoupí, nesouc džbán vína.)

Anežka: Tu džbán vína nesu vám, by jste zahnali dlouhou chvíli; však pijte s rozumem! (Odchází s Verunou do bytu.)

Výstup 14.

Bárta a Martin.

Martin: Jak dobrá jest panna Anežka!

Bárta: Na zdraví! (Pije a podá Martinovi.)

Martin: Na zdraví! (Pije.)

Bárta: Mně líto jest, že jsem dobrou, štědrou pannu Anežku kamenem poranil. Náhodou vběhla do rány.

Martin: Tys neohraba! Já jsem vykonal chytřejší pomstu. Když jsem onehdy dlel se zemanem v Třebíči, zapálil jsem mnichům novou stodolu. Ať teď svážejí obilí do kostela! Mají tam místa dosti. Beztak teď málo lidí jim tam chodí!

Bárta: Jestli pak víš, jak by si mniši pomohli, aby se jim kostel lidmi naplnil?

Martin: Kdyby každému tam dali žbán vína jako jest tento. Cha-cha-cha!

Bárta: A kdyby k tomu přidali, by se mohlo lépe píti, kus pečeně nebo uzeného s kapustou. Cha-cha-cha!

Martin: Ještě lepší by bylo jelení maso, jak je upravuje paní Zuzana na Holoubku. Ach to je jídlo! (Mlaská.) Tu omáčku s hřebíčkem, pepřem a vším kořením! (Pije.)

Bárta: A že ti podali tak panské jídlo!

Martin: A proč by ne? Vždyť tam vezu co chvíli dary od zemana, onehdy jelena, dříve divokou svini, zajíců a koroptví nečítaných! A pak nevíš, že paní Zuzana se vynasnažuje, bychom o ní jako o budoucí své paní pěkně smýšleli a mluvili? (Pije.)

Bárta: Myslíš, že si ji vezme zeman za ženu? (Pije.)

Martin: Již jest ruka v rukávě. V masopustě bude svadba. A hned dvě najednou. Syn paní Zuzany, ten opilý Otík — znáš ho přece — bude prý si bráti naši pannu Anežku. (Pije.)

Bárta: Ale jdi!

Martin: Již jest to jisté. Povídali to v kuchyni na Holoubku.

Bárta: To bychom se zase měli!

Martin (bláboli): To by bylo vína! Cha-cha-cha!

Bárta: To by bylo vína — vína — Cha-cha-cha — a jídla — a vína (Oba se natáhnou a usnou.)

Výstup 15.

Předešlí. Anežka (vystoupí tiše).

Anežka: Teď spivše se v spánek upadli. Zdá se mně, že i tímto klíčem otevru. Ach jak prudce bije srdce mé! Celá se třesu. (Otvírá dvéře.) Jeronýme, miláčku můj, jsi na svobodě. Rychle na kůň a pryč odtud, než otec přijde.

Výstup 16.

Předešlí. Jeroným (vystoupí z komůrky.)

Jeroným. Díky, panno šlechetná. Pokud živ budu, nezapomenu tvé dobroty a lásky.

Anežka: Jen rychle!

Jeroným: Zasvětím život svůj tobě. Ve tvou službu dám paže své i meč svůj!

Anežka: Jen rychle na kůň!

Jeroným: Tvůj čarovný obraz bude oblétati stále duši mou!

Anežka: Neotálej, můj miláčku! Bojím se, by se tito neprobudili, nebo otec —

Jeroným: Buď s Bohem! Nezapomeň na mne! (Políbí jí čelo i ruku a odchází.)

Výstup 17.

Anežka.

Anežka (doprovází jej až ke vrátkům dvoru, hledí chvíli za ním, kývá rukou na rozloučenou a pak vrací se do prostřed jeviště.) Já že bych zapomněla na něho? Jeho spanilý obraz vryl se nesmazatelně v srdce mé. Za dne i v noci ve snu bude jeho rytířský zjev tanouti před duší mou. O jak se obdivuji jeho udatnosti a rytířské mysli! A jak něžný a dvorný jest! Polibek vtiskl na čelo mé i na ruku mou! Všechna krev v žilách vře, žene se k srdci! Nepoznané dosud blaho proniká celou bytost mou! Jsem jako zmámená a přece jest mně tak milo, tak sladce! Jako bych cítila kolem hlavy vánek z nadhvězdných světů, jako bych dýchala vůní z rajských zahrad, jako bych slyšela zníti andělskou píseň při zvucích harfy Davidovy! O přijdiž, přijdiž opět, drahý Jeroným e, a buď mi bratrem, milovaným bratrem! Bratrem? O více než bratrem, mým manželem! O jak se bojím vyřici toto slovo! Doposud nepřišlo na mysl mou ani na jazyk můj! Až dnes, až dnes stala se veliká změna v srdci mém. Zacnvátila je láska k muži šlechetnému a spanilému! Zdaž neurážím tím

Boha? Ach nikoliv! Bůh je láska a veškerá čistá láska prýští z Něho jako křišťálový potůček z horského pramene! Bože, původce lásky, posvěť lásku mou a přijmi vroucí díky za to, žes takovou radostí naplnil srdce mé! Jeronýme, miláčku můj, pospěš, pospěš potěšit Anežku svou. Jsem tvou na věky!

(Opona padá).

III. dějství.

(Jednoduchá rytířská síň).

Výstup 1.

Jindřich z Taubensteina, Oldřich z Dalešic, Jašek z Jevišovic, Zbyněk z Dukovan. Zuzana a Otto. Rytíři sedí kolem stolu, na němž jsou poháry a zpívají.

V poháru víno na nás se směje,
vyzývá k pití vyprahlý ret,
do všech žil oheň bujarý leje,
v jasný ráj mění slzavý svět.

Posilněn doušky vinného moku,
do boje rytíř spěje jak lev,
poráží mečem zástupy soků,
pobiv je pěje vítězný zpěv.

Odnes'-li z boje krvavé rány,
víno je na ně účinný lék,
perlivým vínem naplňte žbány,
bez vína nelze silným být rek!

Zuzana: Jest víno dobré a sklep plný. Pijte, stateční páni rytíři!

Jindřich z Taubensteina: Pijte, moji bodří páni sousedé! Slavímeť řídkou událost, zasnoubení mé milé sestry s boha-

tým a všeobecně váženým zemanem panem Hynkem z Valče.

Oldřich z Dalešic: Však hlavní osoba, pan Hynek, doposud se nedostavil.

Zbyněk z Dukova: Nebývá jeho zvykem se opozďovati.

Jašek z Jevišovic: Že přijde jistě, soudím z rozmaru paní Zuzany. Kdyby měla obavu, že nastávající její choť se nedostaví, nebyla by tak veselé mysli.

Zuzana: Nedejte se pánové másti nepřítomností mého snoubence. Má s sebou přivésti svou dceru a to víte, že ženské potřebují na výpravu vždy více času.

Oldřich z Dalešic: Panna Anežka že by se dostavila do společnosti veselých rytířů?

Zbyněk z Dukovan: Pochybuji. Kdyby tu místo rytířů byli mniši a kdyby se tu zpívaly místo písní opěvujících víno žalmy, pak bych tomu věřil. Jest to příliš zbožné stvoření.

Jašek z Jevišovic: Ale krásná jako anděl.

Jindřich z Taubensteina: Dobrá, vzorná hospodyně.

Jašek z Jevišovic: Zrovna jako nebožka její matka.

Zuzana: I já bych byla s ní spokojena, ačkoliv ještě mnohému ji třeba naučiti, by z ní byla řádná manželka. Až budu hospodařiti ve Valči, pokusím se o to.

Oldřich z Dalešic: Anežka se asi vdávati nebude. Bude z ní bezpochyby klášterní panna.

Zbyněk z Dukovan: Otce by tím málo potěšila.

Zuzana: Můj nastávající choť vyhlédl jí již manžela.

Všichni: Koho?

Zuzana: Mého syna.

Všichni: Otíka?

Zuzana: Koho pak jiného? Vždyť mám jen jediného syna jménem Ottu.

Jašek z Jevišovic: Vezme si jej panna Anežka?

Zuzana: Snad by se protivila vůli otcově? Za šťastnou se bude pokládati jako žena Otíkova.

Všichni: Hm — hm.

Zuzana: Možno, že dnes při mém zasnoubení budeme oslavovati i zasnoubení dětí. Proto buďte páni rytíři, veselí, jak se sluší v tak slavné události.

Oldřich z Dalešic: Myslím, paní Zuzano, že jsme náležitě veselí.

Zbyněk z Dukovan: Pravda, tak veselo nebylo již dávno na Holoubku.

Jašek z Jevišovic: Však ani dnes by nebylo, kdybyste mne neuposlechli a proti mnichům v Louce v pole se nevypravili!

Zbyněk z Dukovan: Asi hojnou kořist jste tam měli!

Jindřich z Taubensteina: Na sto let se mniši zásobili. Co na místě vína se vypilo, že vše spito ležeti zůstalo a ještě každý z nás, co uvésti mohl, domů si dovezl. A co zlata, stříbra, drahocenných rouch!

Oldřich z Dalešic: A myslíš, že tak hojná kořist bude v Třebíči?

Jindřich z Taubensteina: Nikoliv. Vše voje Prokopovy před sedmi roky do Čech odvezly, však ještě tolik se najde, že budete spokojeni.

Jašek z Jevišovic: Jako syslové dovedou se mniši každým rokem zásobiti.

Výstup 2.

Předešlí. Hynek z Valče (vstoupí).

Všichni: Buď vítán, pane Hynku!

Jindřich z Taubensteina: Dlouho již na tě čekáme. Proč to otálení?

Zuzana (podávajíc mu ruku): Věděla jsem, že jistě přijdeš, však kde jest Anežka?

Hynek z Valče: Odpusť, paní Zuzano!

Zuzana: Nemohla nebo nechtěla přijíti?

Hynek z Valče: Ne tak! Ale opomenul jsem ji vybídnouti.

Zuzana: Jak jest to možno? Vždyť sám jsi první podnět dal k manželskému spojení našich dětí.

Hynek z Valče: Ovšem, však jsem jaksi celý zmámen na mysli. Stala se mně zvláštní příhoda. Učinil jsem pěkný lov. Mám ve své moci synovce opata třebíčského. Zrovna mně vlezl do pasti. Uvěznil jsem jej. Poněkud jsem se k vůli němu opozdil. Odpusťte, páni sousedé.

Jindřich z Taubensteina: Jen když jsi opět zde.

Oldřich z Valče: Co míníš učiniti s vězněm?

Hynek z Valče: Mám za to, že opat přitáhne se svým lidem vysvobodit jej. Připravíme-li se ihned, porazíme jej, mnichy opět vypudíme a staneme se pány všeho zboží klášterního.

Jašek z Jevišovic: Dobře jsi to navlékl, pane Hynku!

Oldřich z Dalešic: Však kdyby opat nepřitáhl jej vysvobodit? Co pak?

Hynek z Valče: I tu radu vím. V předvečer svatého Mikuláše koná se v klášteře slavnosť. Mniši, žákovstvo i čeleď jsou v kostele. Není nesnadno zmocniti se kláštera, zjednáme-li si dosti branného lidu. Vše by však v tajnosti muselo se díti.

Jašek z Jevišovic: I to dobrý nápad jest! Na mou pomoc počítej!

Oldřich z Dalešic: Na mou též!

Zbyněk z Dukovan: Na mou též!

Otto (jenž mezitím hleděl si pití): Že já nezůstanu doma, můžete si pánové mysliti. Nescházím nikde, kde jest boj a jen trochu dobrý nápoj.

Hynek z Valče: Budeme-li svorně postupovati, staneme se pány celého kraje. Příbuzenské svazky, které dnes svazujeme mým zasnoubením s paní Zuzanou a v brzku i zasnoubením mé dcery s panem Ottou, budou nám zárukou naší svornosti a součinosti.

Jindřich z Taubensteina: Ať žije naše nové příbuzenstvo!

Všichni: Ať žije, ať žije! (Připíjí si).

Hynek z Valče: Díky! Nechť žijí páni hosté s námi (připíjí.)

Zuzana: Na mnohá, blažená léta! (Připíjí.) Však můj pan snoubenec doposud ani nepojedl. Nezdrávo píti na prázdný žaludek.

Hynek z Valče: Jsi příliš starostliva, paní Zuzano! Pojedl jsem doma se svým zajatým hostem.

Zuzana: Kousek zvěřiny nemůže uškoditi.

Hynek z Valče: Abych svým zdráháním nedal špatné vysvědčení kuchařskému umění paní Zuzany, dám se do jídla. (Sedá ke stolu a jí.)

Zuzana: Tak se to patří. Nerada bych se dožila, aby můj pan manžel pohrdal jídlem, jež budu pro něho bedlivě upravovati. Láska odjakživa posiluje se dobrým soustem.

Otto: A dobrým nápojem. Pil jsem všelijakých medovin a piv, ale jak vy je umíte, matko připravovati, neokusil jsem dosud nikde. Jen co jest pravda!

Zuzana: I mlsný jazyk dovedu uspokojiti jak dobrým jídlem, tak i nápojem. Však prosím, pane Hynku, kde pak budu vlastně hospodařiti jako tvá choť, ve Valči nebo Vilímovicích?

Hynek z Valče: Jak si budeš přáti, moje drahá. Dle mého rozumu bylo by nám pohodlnějším ovládnouti na Valči. Mladí by mohli převzíti Vilímovice.

Zuzana: Souhlasím. Můj Otík obdrží značnou částku z kořisti nebožtíka otce, peněz

stříbrných i zlatých objemný míšek a panna Anežka, když dostane věnem dvorec, co jim bude scházeti? Budou žíti jako dvě něžné hrdličky ve stříbrné kleci.

Otto: Umí-li pak panna Anežka připravovati tak říznou medovinu a pivo, jak vy to umíte, matko?

Zuzana: Neumí-li, však ji to naučím.

Otto: A vezme si mne panna Anežka za muže? Doposud jsem s ní o tom nemluvil.

Zuzana: Ovšem pane Hynku, do této chvíle jsi nám neřekl, zdaž jsi uvědomil pannu Anežku o svém plánĕ. Jak pak, bude-li se zdráhati?

Hynek z Valče: Moje dcera řídí se vždy vůlí otce svého. Nepochybuji, že ji splní, třebať mně dnes připravila nemilé překvapení.

Zuzana: O jakém to mluvíš překvapení?

Hynek z Valče: Přiznala se mně, že má ráda pana Jeronýma a že by si jej vzala za muže.

Zuzana: Toho, kterého vězníš?

Hynek z Valče: Ano, toho.

Zuzana: Zbláznila se?

Hynek z Valče: Zdá se, že ano.

Otto: Já mu krk zakroutím a nohy spřerážím, jak ho dopadnu.

Zuzana: Nerozčiluj se, Otíčku! Však otec vyžene jí vrtochy z hlavy.

Hynek z Valče: To učiním. Nedám dcery člověku, který nedovede se ani uživiti bez milosti strýcovy.

Zuzana: Tu smělost! Takový žebravý

student troufal by si mysliti na dceru bohatého zemana, papeženec na dceru horlivého husity.

Otto: Ať se střeží přijíti na dosah mého meče!

Zuzana: Zanechals pane Hynku, dceru v domě, kde vězníš Jeronýma?

Hynek z Valče: Kde jsem ji měl zanechati?

Zuzana: Nepovážil jsi, že má-li jej ráda, pomůže mu na svobodu?

Hynek z Valče: To neučiní a ani učiniti nemůže.

Zuzana: Kdož ví? Milující žena má neobyčejný důvtip.

Hynek z Valče: Do komůrky, v níž jej vězním, vede jen malé okénko a ještě k tomu opatřené silnou mříží.

Zuzana: To všechno nic nepomůže.

Hynek z Valče: Zámek jsem dobře uzavřel. Klíč mám u sebe. (Vytahuje z kapsy klíč a ukazuje ho.) Před dvéře postavil jsem pro jistotu na stráž dva čeledíny, Martina a Bártu.

Zuzana: Ti třeba dají se získati.

Hynek z Valče: Za nic na světě nepřestoupí mého rozkazu. Mám je vyzkoušeny. Život dají za mne. — Ne ne, paní Zuzano, darmo trápíš obavami svou i mou mysl. Ptáček mnou chycený pustí se na svobodu jen za dvůr vilímovský!

Zuzana: Přeji ti to, však jakási neblahá

předtucha sedla jako můra na mne a nemohu se jí zbaviti.

Hynek z Valče: Na ženské sedá často můra. Cha — cha — cha!

Zuzana: Jest nutno, pane Hynku, rázně jednati a napraviti Anežce hlavu.

Hynek z Valče: Co myslíš, že by bylo záhodno učiniti?

Zuzana: Zasnoubiti naše děti co nejdříve.

Hynek z Valče: Může se tak státi třeba hned zítra.

Zuzana: Dobře tak!

Otto: Zítra tedy budu ženichem. Jak se těším. To budou časy!

Hynek z Valče: Zvu všechny tu přítomné pány rytíře na zítřek do Valče k zasnoubení své dcery Anežky s panem Ottou. Račtež se připraviti na více dní. Snad přitáhne opat již zítra, snad pozítřku nebo následující den. Dlouho nebude jistě otáleti. Ať nás najde připraveny!

Jašek z Jevišovic: Souhlasíme!

Oldřich z Dalešic: Přitáhneme i s čeledí.

Zuzana: Tak se mně to líbí. Hned zítra zavítáme do Valče. Nemáš-li dosti krmí, vezmeme s sebou.

Hynek z Valče: Díky! Netřeba. Jsme s dostatek zásobeni. Zabili jsme předevčírem vola. Nestačí-li, zabije se několik skopů.

Jindřich z Taubensteina: Jakés' pádné kroky duní na síni. Kdos přichází.

Výstup 3.

Předešlí. Sluha.

Sluha: Dva muži vojenského stavu hledají pana Hynka z Valče. Znají prý jej dobře. Jeden z nich jmenuje se Bolek, druhý Jakeš.

Hynek z Valče: Co tu chtějí?

Jindřich z Taubensteina: Znáš je?

Hynek z Valče: Jsou to statní bojovníci. Prokázali nám v Louce znamenité služby. Jsou odkudsi z Čech. Zdržují se na Moravě, že tu větší kořist jest.

Jindřich z Taubensteina: Uveď je sem!

(Sluha odchází.)

Výstup 4.

Předešlí kromě sluhy. Bolek, Jakeš.

Bolek: To jsme se nachodili, než jsme našli Holoubek. Matka ve dvoře valečském nám nedobře cestu ukázala.

Zbyněk z Dukovan: Na Holoubek nesnadno dostati se. Já sám jsem několikrát zbloudil, než jsem cestu seznal.

Jakeš: Odpusťte, vzácné panstvo, jest-li snad přicházíme nevhod! Lze tu otevřeně promluviti?

Hynek z Valče: Jen mluv, ať zvíme, co jest účelem vaší cesty!

Jakeš: Pes větří zvěřinu, my zase kořist. Přece nenecháte mnichy roztahovati se na zboží třebíčském! Přišli jsme k válce. Dovedeme i více statečných bojovníků, bude-li si panstvo přáti.

Jašek z Jevišovic: Máme dosti vlastní čeledi.

Hynek z Valče: Však sto statečných, zkušených mužů nemůže nám býti ke škodě.

Zbyněk z Dukovan: A v jaké podívné přílbě chcete bojovati! Při sám Bůh, toť mnišský baret.

Bolek: Pravdu díš, lehčí jest a pohodlnějši než přílba nebo šišák.

Zbyněk z Dukovan: Však nechrání tak hlavy v boji.

Bolek: Nám věru netřeba hlavy chrániti. K boji se takřka nikdy nedostaneme. Vše utíká před námi nevyčkavši boje. Jako bychom ďáblové byli.

Jakeš: Ani byste neřekli, vzácní pánové, co mne to stálo práce, než jsem se zmocnil tohoto baretu! Patřil mladému, silnému mnichu v Louce. Do smíchu jest mně, když si vzpomenu na toho mnicha. Strhli jsme jej do vysmoleného sudu a pak zapálili. Třikrát nám vylezl a utíkal. Hořely mu vlasy, vousy i šaty. To byla podívaná. Ne a ne dostati jej znova do sudu. Až jsem se popálil strkaje jej tam. Snad by byl opět utekl, kdybych byl do sudu nekopl a neshodil jej do Dyje, kde se konečně potopil.

Oldřich z Dalešic: Tomu se nechtělo do nebe.

Všichni mimo Votoupala: Cha! Cha! Cha!

Jašek z Jevišovic: I v Třebíči bude perná práce s mnichy.

Jindřich z Taubensteina: Muži jsou a muž i jako mnich jest statečnější než žena.

Bolek: Ne vždy, pane. V Nové Říši sice jeptišky utekly, ale v Tišnově zůstaly dvě, jedna starší, snad abatyše, druhá mladá, jakás šlechtična, její příbuzná, chystající teprv státi se jeptiškou. Ta měla sílu, že dva jsme s ní měli co dělati. Panenko, povídám jí, když se bránila, měj přece rozum a dej se svléci se šatů, vždyť by jich bylo škoda, kdyby shořely s tebou. Tak do mne strčila, že jsem se jak dlouhý tak široký natáhl na zemi. Nejlépe vedlo se mému druhu.

Oldřich z Dalešic: A dostali jste ji na hranici?

Bolek: Nikoliv! Sama tam skočila, když jsme jí strhali košili. Nechtěla nijak pochopiti, že jest nám i košile třeba na obvazy raněných.

Všichni mimo Votoupala: Cha! Cha! Cha!

Bolek: Jen vlasů jejích bylo škoda. Ty jsem zapoměl ustřihnouti. Splývaly jí až na zem. Byl bych za ně u žida utržil hezkých pár grošů.

Votoupal: (Uhodí rozhorlen na stůl.) To jste rytíři? Smějete se činům, které byste měli na místě ztrestati mečem. Zdaž rytířstvo nebylo uvedeno na svět jako záštita spravedlnosti, jako ochrana opuštěných, jako štít víry a dobrých mravů?

Hynek z Valče: Již starý jsi pane rytíři Votoupale a nemůžeš se vpraviti do poměrů nové doby. Svět vložil na nás jinou úlohu.

Votoupal: Pravdu díš, že svět zvrátil vůli vaši, však nejenom svět, i tělo a ďábel ženou vás touhou po hříšném mamonu do zkázy.

Hynek z Valče: Tedy již zítra dostavte se, stateční pánové, do Valče, možno-li i s čeleděmi svými.

Jašek z Jevišovic: Přitáhneme hned zítra, by byla řádná domluva.

Jakeš: A my také přivedeme snad pozítřku již sto zkušených zbrojenců.

Hynek z Valče: Jen přiveďte, bychom tím větši záruku měli, že vše skoncuje se v náš prospěch. Na shledanou všem! Buď zdráva paní Zuzano! Spěchám domů a přiznávám se, že něco z tvých obav usadilo se také v mysli mé. Bůh pomoz Anežce, jest-li se pokusila hatiti plány otce svého. Ne, to není možno! S Bohem, paní Zuzano! S Bohem Otíčku, můj nastávající zeti. Vyspi se dobře na zítřek. (Rozloučí se a odejdou až na Votoupala a Ottu, který jsa napilý usedl zatím do kouta na židli a usnul.)

Výstup 5.

Votoupal, Otto.

Votoupal: Já meče se uchopil, že líto mně bylo osudu mistra Jana Husi; však co teď zřím a slyším již tolik roků, tisíckrát horší jest, než co se mnichům vyčítá. U mnichů tu i tam lidská křehkost, všem lidem bez rozdílu společná. Zde však zloba a zpustlost, která volá k nebi o pomstu. O meči můj, jenž nejsi potřísněn krví nevinnou, veliká práce ještě tě čeká. (Odejde.)

Výstup 6.

Zuzana, Otto.

Zuzana (vrátivši se): Co pak ten starý rytíř Votoupal rozrušil se tak v mysli své? Urazili jej nějak? Ti staří lidé jou podivíni. Můj nebožtík muž začínal již býti také takovým. Myslívala jsem si, že je tím vinno jeho přílišné pití, ale zdá se mně, že to způsobilo jeho blížící se stáří. Byl šedesátníkem. Ale měl jednu dobrou vlastnosť. Býval často zpitý do němoty, ale postaral se nám o bezstarostné živobytí. Na kořisť nezapoměl nikdy. Shromáždil pěknou sumu stříbrňáků i zlaťáků. Kdyby jen Otto, jenž se vrhl po tátovi v pití, měl aspoň skrovnou částku tátovy chtivosti po kořisti! Bít se umí ten kluk dobře, ale při

dělení o kořisť přijde vždy zkrátka. Co leží někde opilý, rozeberou kořisť jiní, kteří si jí ani nezasloužili. Přivezou jej pak domů z mnohé rány krvácejícího a máma aby jej pak léčila zadarmo. Tu jej slyším chrápati. Zase přebral. (Jde k němu a lomcuje jím za rameno). Otto! Otto, chrápeš jako o půlnoci. Před chvílí slyšela jsem ponocného z Valče teprv devátou hodinu hutati.

Otto (probouzí se ze spánku): Hutati? Dejte mu mámo přes tlamu, ať nehutá!

Zuzana: Ale Otíčku považ, až do Valče jest daleko a já nemám tak dlouhé ruky, bych tvému rytířskému přání vyhověla. (Směje se) Však žert stranou. Jako matka tvá cítím se povinnou oznámiti tobě, jak bys se měl chovati, bys sobě pannu Anežku získal. Ve vojenském táboře neměl jsi příležitosti naučiti se mravu, jak jej požaduje pečlivě a něžně vychovaná nevěsta, jakou jest panna Anežka.

Otto: Co jest mně činiti, bych našel milost před očima té něžné a urozené panny?

Zuzana: Nesmíš se tak hrubě vyjadřovat.

Otto: Jak jste mne to mámo naučila, tak to dělám.

Zuzana: Ale mlč, Otíčku! Já jsem tě hrubostem neučila. Jest-li jsem v táboře, kde jsem jen k vůli otci a tobě dlela, přizpůsobila se vojenskému mravu, nesmíš si mysliti, že schvaluji, bys i mimo tábor se hrubě vyjadřoval. Ve styku s nevojenským lidem a zvláště s nevěstou jest tobě hleděti si uhlazenosti.

Otto: Uhlazenosti? Nebude-li Anežka, až bude mou ženou, poslouchati, tak ji uhladím, že na to bude do smrti pamatovati.

Zuzana: Nemluv tak o panně Anežce! Připravil bys ji o rozum, kdybys na ni ruku vztáhl.

Otto: Však ona si zvykne.

Zuzana: Mýlíš se, spíše by od tebe utekla.

Otto: Tak ať jde k čertu, já ji honiti nebudu.

Zuzana: Ale, Otíčku, polepši se a nemluv tak o své nevěstě. Myslím, že tyto neuctivé řeči jsou následkem tvého přílišného pití. Víno ti klade na jazyk slova, jichž by nesměla slyšeti nevěsta tvá. Odvykni si nestřídmému pití, sic se ani neoženíš.

Otto: Vězte, mámo, že kdybych k vůli Anežce měl se zříci pití, raději se zřeknu Anežky. Víno posilní a rozveselí člověka, kdežto taková něžná, ufňukaná bytosť, jako jest Anežka, spíše člověka rozvrátí.

Zuzana: To jest ale řeč, Otíčku! Ještě štěstí, že ji panna Anežka neslyšela! Bylo by po svatbě a tak i po vyhlídce na skvělé zaopatření. Ty peníze, jež ti táta nashromáždil, až nebude válek, brzy se ti rozkutálejí. Co pak ti zbyde jiného než dáti se do služby k některému rytíři? Když ale si vezmeš pannu Anežku, staneš se zemanem. Budeš míti pěkný dvorec, množství polí a lesů, hojnost dobytka, drůbeže a všeho, co srdce ráčí. A k tomu zůstaneš v sousedství své matky a strýce. To bude živobytí! Pravý ráj na zemi.

Panna Anežka, která jest nejspanilejší pannou v celém kraji, ještě zhezčí, až se vdá. Nemůžeš si doposud ani představiti, jak jest muž šťastný, má-li krásnou ženu. Až budete míti dítky, pak teprv bude radosť tvá úplná. Ti malí caparti budou se ti věšeti na kolena, budou žvatlati: táto, tatíčku! A ty je budeš míti rád, budeš se s nimi laskati. Já budu choditi často k vám a budu se těšiti z vašeho štěstí, vy zase budete choditi k nám. Budeme žíti jako v nebi.

Otto: Nekdákejte, mámo!

Zuzana: Vidím, že s tebou nic nespravím. Doufám, že zítra, až se prospíš, budeš rozumějším. Proto odeber se hned na lože! Zítra nespustím tě s očí a postarám se, bys přílišně nepil a svatbu s pannou Anežkou si nepokazil. Jdi spat, jsi hrozně ospalý.

Otto: Máte pravdu, mámo. Jsem hrozně ospalý. Přijdu! (Odchází z jeviště a vrávoraje zpívá.)

Posilněn doušky vinného moku
do boje rytíř spěje jak lev.

(Opona padá.)

IV. Dějství.

Světnice ve dvoře Hynka z Valče. V rohu socha Panny Marie, před ní klekátko.

Výstup 1.

Hynek z Valče. Zuzana. Veruna (pláče.)

Zuzana: Prohledali jste sklepy, půdy a komory všechny?

Hynek z Valče: Všude jsme hledali. Čeleď rozešla se po krajině stopovat ji. — Utekla — utekla z domu otcovského!

Zuzana: Pěkná dcera! Já bych dovedla s ní si poraditi.

Hynek z Valče: Nemluv tak, paní Zuzano a nezraňuj srdce mé! Jest citlivo. Nemohla snésti mého jednání. Přenáhlil jsem se. Ve hněvu nad tím, že propustila mého vězně a že nechce vdáti se za tvého syna, chytil jsem ji za vlasy a smýkal s ní na zemi. I rány jsem jí zasadil. Neměl jsem to dělati!

Zuzana: Což nemá otec práva trestati neposlušné dítě?

Hynek z Valče: Neměl jsem práva. Byla vždy tak hodna a poslušna. Jen ve věcech srdce nedá si poroučeti. Zamilovala se do opatova synovce.

Zuzana: Nedá si vůbec v ničem poroučeti. Není to hanba, že ač otec jest horlivým husitou, dceruška dává stále přednosť papežencům, že chodí do jejich shromáždění a nám se vyhýbá? Pěkná poslušnost!

Hynek z Valče: Nemohl jsem až do této příhody nikdy si na ni stěžovati.

Zuzana: Co jen chudák Otto si počne! Miloval ji z celého srdce svého a teď, když měl slaviti na návrh jejího otce zasnoubení, poslušná nevěsta mu uteče! Jaká urážka pro něho, pro mne i pro rytířstvo, které bylo pozváno k zasnoubení a odražení útoku opatova! Poslušná dceruška zhatila zasnoubení a ušetřila opatovi námahu. Páni rytíři jsouce za nos voděni učiní si divný pojem o nás všech! Raději bych se hanbou do země propadla! Věz pane Hynku, měla-li by Anežka po naší svatbě zůstati doma, raději bych se nevdávala.

Hynek z Valče: Jsi rozčilena, paní Zuzano a vrážíš svou řečí novou dýku do srdce mého. Jsem v obavách o život Anežčin.

Zuzana: Zbytečné strachy! Jest jistě pod záštitou svého miláčka. Kam by jinam byla utekla?

Hynek z Valče: Paní Zuzano! Tak Anežka není vychována. Toho není schopna.

Zuzana: Uvidíme! Nyní vyzvu Otíčka, by se strojil k odchodu. (Odchází.)

Výstup 2.

Hynek z Valče. Veruna.

Hynek z Valče: Myslíš, že se navrátí, Verunko?

Veruna: Mám za to, že ano.

Hynek z Valče: Neudělá si něco?

Veruna: Věří v Boha a v nesmrtelnosť duše. Není myslitelno, že by si vzala život.

Hynek z Valče: Kéž by si vzpoměla, že člověk není pánem svého života!

Veruna: Nezapomene na to. Byla ovšem velmi rozrušena. Celou noc vzlykala. Ráno, když jsem s ní naposled mluvila, byla bledá a přepadlá. Prosím tě, pane Hynku, změň své jednání oproti ní, sice ji utrápíš.

Hynek z Valče: Tak nesmí dcera chovati se k otci. Sesměšnila mne přede všemi rytíři, propustivši mého vězně a chtíc si vzíti za manžela synovce mého úhlavního nepřítele. Odkud má jen v sobě ten vzdor? Má po matce podobu, ale nikoliv její mírnost a oddanost.

Veruna: I nebožka tvá manželka, pane Hynku, nebyla by srozuměna s tím, co se tu nyní děje. O nic jiného se nestaráš, jen o zbrojení. Čeleď spustla nadobro. Hospodářství upadá. Ač zima teprv nastává, jsou zásoby již vyčerpány. Stálým válčením odvrací se lid od vzdělávání půdy. Role již nic nerodí, dobytek jest zbit. Odpusť, pane Hynku, ale již

dávno jsem ti to chtěla řici, že nenastane-li náprava, upadneme ve zkázu.

Hynek z Valče: Jen ještě nějaký čas měj strpení, Verunko, a budeme míti zase všeho dost. Nastane blahobyt hojnější, než byl dříve. Jen až si zajistím dvorec vilímovský!

Výstup 3.

Předešlí. Zuzana. Otto. Jindřich z Taubensteina.

Otto: Pruč jste jí neřekli, že zde budu dnes já, jistě by byla neutekla!

Zuzana: Nekřič a pojď!

Otto: Teď právě, když začíná víno nejlépe chutnati?

Jindřich z Taubensteina: Nechceme tě, pane Hynku, déle obtěžovati. Až dceruška přijde k rozumu, oslavíme zasnoubení, jež bylo uchystáno pro dnešek. A tu druhou věc necháme až na předvečer svatého Mikuláše. Do té doby náležitě se připravíme.

Hynek z Valče: Odpusťte!

Jindřich z Taubensteina: Za nic nemůžeš. Ženské vrtochy překazí mnohdy nejlepší plány. Na shledanou!

Zuzana: I ostatní rytíři chystají se k odchodu. Pojď se jim znovu omluvit a rozloučit se s nimi! (Odcházejí až na Verunu.)

Výstup 4.

Veruna.

Veruna: Kde jest asi? Kam utekla? Doprovázel ji někdo? Všechnu čeleď jsem doma spatřila, jen starý Tomeš schází. Zmizel s ní. Vzala jej asi s sebou vědouc, že se nesluší, by samotna setkala se mimo dům se svým miláčkem. Či nehledala pana Jeronýma? Utekla se k některé známé rodině v Třebíči nebo v okolí? Ať již jest tomu jak chce, jsem přesvědčena, že před večerem se navrátí. Jest příliš dobrá! Takového zármutku nám nezpůsobí. Mám již celé oči vyplakané. I pan Hynek na oko tak tvrdý, jest rozlítostněn. Poznati to na něm. Jak by také ne? Jest jeho jedinné dítě, jež upřímně miluje.

Výstup 5.

Veruna. Anežka (vstoupí v cestovním obleku ohlížejíc se vůkol.)

Anežka: Sama tu, Verunko?

Veruna: Buď Pán Bůh pochválen! (Spěchá jí vstříc a objímá ji). Co jsme strachu zažili! Kdes byla, milé dítě?

Anežka: Věděla jsem, že láskou puzen jsa a neznaje bázně přišel by až do dvorce a že by vydal se tak v nebezpečí. Proto jsem

šla v průvodu starého Tomše hned před svítáním varovat jej.

V e r u n a: Koho? Nerozumím ti.

A n e ž k a: Toho panice, jenž onehdy se mne zastal, když onino dva zbůjníci stanuli na našem dvoře.

V e r u n a: Pana Jeronýma?

A n e ž k a: Ano.

V e r u n a: A máš jej tolik ráda?

A n e ž k a: Miluji jej. Bylo mou povinností varovat jej.

V e r u n a: Viděla s jej? Mluvila jsi s ním?

A n e ž k a: Viděla i mluvila. Až za Kožichovicemi blízko Třebíče jsem se s ním setkala.

V e r u n a: Tak daleko? —

A n e ž k a: Jel na bělouši, uprostřed dvou zbrojnošů.

V e r u n a: Kam jel?

A n e ž k a: Do Valče, by mne spatřil.

V e r u n a: Láska je slepá. Kdyby tak sem byl dojel a zeman jej spatřil!

A n e ž k a: Toho jsem se bála a proto jsem pospíchala, bych zabránila boji.

V e r u n a: Ale že tak dlouho jsi byla z domu!

A n e ž k a: Myslila jsem, že to potrvá hodinu nebo dvě a zatím se to protáhlo skoro na celý den. Rozmlouvali jsme spolu. Hodiny plynuly jako voda. Kdyby byl Tomeš stále nevybízel k návratu, nevím, jestli bych tu ještě byla. — Mysl Jeronýmova jest, Verunko, tak šlechetná, řeč jeho tak dojemná —

Veruna: Velikou bolest způsobila jsi otci i mně.

Anežka: Odpusť Verunko, nemohla jsem jinak jednati!

Veruna: Otec měl za to, že jsi uprchla v rozčilení nad jeho přísným trestem, jehož litoval.

Anežka: Věděla jsem, že to bude otce mrzeti. Učinil tak v návalu hněvu. Neměla jsem mu to za zlé.

Veruna: Pak si myslil zeman, že jsi prchla, abys se vyhnula zasnoubení s panem Ottou, který ti není po chuti.

Anežka: Ani před panem Ottou jsem se nevzdálila. Byla bych ráda se s ním setkala, abych mu řekla, že srdce mé jest již zadáno — ke kroku, jejž jsem učinila, přiměla mne jen láska k Jeronýmovi.

Veruna: Já jako žena chápu to, ale zda-li pak otec také pochopí?

Anežka: Kde pak jest otec, Verunko? Kde hosté?

Veruna: Odešli. Otec je vyprovází. Přijde asi brzy.

Anežka: Promluv s otcem a uvidíš-li že jeho hněv pominul, zavolej mne! Půjdu do komůrky, bych se převlékla. (Odchází.)

Výstup 6.

Veruna.

Veruna: Chvála Bohu! Jako by mně kámen spadl se srdce. I pan Hynek bude po-

těšen. Snad odpustí dceři, že vysvobodila vězně, snad ji nebude ani nutiti, by se provdala za opilého Otty. Přesvědčil se, že mírná a vlídná panna Anežka dovede také samostatně jednati a že pro miláčka nebojí se žádné oběti. A nebylo by lépe, kdyby si vzala panna Anežka za muže pana Jeronýma? Tenkrát by zavládl ve dvoře opět dobrý mrav a bázeň Boží. Požehnání nebes sneslo by se zase na toto sídlo. Kdyby ale byla přinucena vdáti se za Otíčka z Holoubka — Bůh pomoz! — to by vše střemhlav řítilo se do záhuby. — Zdá se mně, že zeman přichází.

Výstup 7.

Veruna. Hynek z Valče (vstoupí).

Hynek z Valče: Doposud nepřišla?

Veruna: Jest již doma.

Hynek z Valče: Kde jest? Kde byla?

Veruna: Se starým Tomšem varovat pana Jeronýma, o němž se právem domnívala, že se odváží přijíti sem. Nyní čeká, až ji zavoláš. Prosím tě, pane Hynku, pro Boha a všechny svaté, pamatuj, že jest to jediné dítě. Nebraň jí vdáti se za panice, po němž touží srdce její. Což myslíš, že má žena v moci srdce své? Počítej přece se ženou, jak ji stvořil Bůh. — Dovolíš-li, zavolám ji.

Hynek z Valče: Zavolej ji, Verunko! (Veruna odchází.)

Výstup 8.

Hynek z Valče.

Hynek z Valče: Jak se raduji, že přišla! Co by bylo ze mne, kdybych měl ztratiti jediné své milované dítě? Bolestí bych sešílel. Co jsem se nated nateskni po úmrtí matky její! A dcera snad ještě více přirostla mně k srdci! Nebránil bych jí vdáti se za Jeronýma, ale dojde-li k tomu, octnu se v nebezpečenství, státi se manem, vasalem opatovým. A proti tomu vzpouzí se veškera mysl má. Jak to nastrojiti, aby opat i když by si dcera má vzala jeho synovce, vzdal se svých nároků na dvůr vilímovský? Musím mu ukázati, že mám k tomu sílu; neboť právo jest vždy na straně silnějšího. Hynku, Hynku, dobře uvažuješ? Nebylo by lépe sjednati se s opatem o dvorec vilímovský, platiti mu peníz nepatrný, přijíti s ním do příbuzenství? Byl by pokoj! Místo stálého zbrojení mohl bych se věnovati zvelebě hospodářství. — Uznávám, že by tak bylo lépe, ale co by řekli všichni ostatní zemané a rytíři, kdyby horlivý husita, Hynek z Valče, přešel k papežencům? Neopovrhovali by mnou, neplili by po mně? Dát se v područí mnichů, žádostivých statků, proti nimž již tolik roků válčím? Ovšem jsou mezi mnichy také hodní lidé, jako švakr můj, otec Kristin, který dal své sestře, mé ženě, dvorec valečský zdarma a odřeknuv se světa, vstoupil do kláštera. Však otec Kristin byl

bílou vránou mezi mnichy. Ostatní touží po statcích a přece nemají k tomu jako mniši právo. Já sice také chci míti více zboží, ale u mně má se věc jinak. Jsem zemanem a mohl jsem se již dávno státi rytířem jako jest pan Jindřich z Taubensteina nebo pan Zbyněk z Dukovan a ještě tak mnozí jiní, kteří žijí z toho, co si nakradou. Já si svůj poctivě válečným právem získaný dvorec uhájím. Plán s Jeronýmem zhatila mně sice zamilovaná dceruška, ale nevadí. V předvečer svatého Mikuláše uslyším z úst opatových slova: Pane Hynku, podrž, co ti právem přináleží.

Výstup 9.

Hynek z Valče, Anežka (vstoupí).

Hynek z Valče: Pěkná dceruška, která vysvobodila otcova vězně a prchla z domu otcovského, by se slezla s otcovým nepřítelem! Zdaž jsi již neuvážila, že se sluší poslouchati otce a neprotiviti se jeho zařízením?

Anežka: Já vždy ctím a plním tvou vůli otče, však —

Hynek z Valče: Synovec opatův nemůže býti tvým mužem.

Anežka: Prosím tě, otče, nestav se na odpor mé lásce. Nečiň nešťastnou jedinou svou dceru!

Hynek z Valče: Proč nechceš provdati se za pana Ottu z Holoubka, jenž jest udatný a zámožný rytíř?

Anežka: Nemiluji jej a nemohu tudíž podati mu ruku svou k svazku, jenž bez lásky není myslitelným.

Hynek z Valče: Jsi husitkou. Tvým manželem může býti jen husita a nikoliv papeženec, synovec lakotného mnicha. Což neznáš moji nenávist proti mnichům?

Anežka: Jsem věrna víře matky své, v níž i ty jsi mne vychoval. Srdce mne bolí, že se protivíš církvi Páně. Otče, můj drahý otče, co tobě udělali mniši třebíčti? I tys byl u nich vychován, měl jsi mezi nimi nejlepší přátele své! Což nevidíš, jak lid i celý kraj spustl za těch sedm let, co byli mniši z Třebíče vypuzeni? Teď měl býti vrácen mír. Neruš jej!

Hynek z Valče: Tomu ty nerozumíš. Dvorec vilímovský jest můj. Mniši mně jej chtějí vzíti. A přece nemají vládnouti světským zbožím. Nebude pokoj, dokud mnišská noha šlapati bude po zdejší půdě.

Anežka: Otče, rozpomeň se, jak strýc, otec Kristin, zemřel zármutkem nad tím, že byl řád jeho odtud vypuzen! Rozpomeň se, jak jsi sám s nebožkou matičkou a se mnou rád spěchával do kláštera, když mniši pěli tenebry, jak srdce naše jako vosk se roztavovala ve výhni pobožnosti a jak tíhla s dýmem kadidla vzhůru k nebi, k Bohu lásky! Uvaž, budou-li mniši snad navždy vypuzeni, jaká pohroma stihne lid! Kdo mu bude kázati, jej zpovídati, kdo bude kostely stavěti, knihy psáti, obrazy malovati, sochy vyřezávati, kdo bude potírati vzmáhající se blud a ne-

pravost? Otče, zapřisáhám tě (vrhne se mu k nohoum) nech mnichy na pokoji! Ustaň od dvoru vilímovského! Mámeť statku dosti. Hojnost byla vždy u nás, na sýpce, ve stodole i ve stájích. Přestaň domáhati se dvorce vilímovského! Úpěnlivě tě o to prosím pro lásku, kterou k tobě měla má drahá matička i pro mou nevyčerpatelnou lásku k tobě a pro všechno, co ti v tomto i budoucím životě drahé jest!

Hynek z Valče: Chráním jen své. Nech otce jednati! (Pozvedne ji). Ženám neslušno v tyto záležitosti se míchati.

Anežka: Celý kraj bude mnichy hájiti. Nezdoláš jich!

Hynek z Valče: Smál bych se, kdybych nevěděl, že dosud dítě jsi.

Anežka: Otče, o tvůj život třese se duše má.

Hynek z Valče: Jsi hodná (líbá ji na čelo), však uvaž, že dítě ještě a žena jsi.

(Odejde.)

Výstup 10.

Anežka.

Anežka: Odešel. Ke komu mám vzíti útočiště? K tobě, Panno svatá! (Poklekne na klekátko před sochou Panny Marie.) Srdce mužů zatvrzena jsou proti pravdě a zrak jejich zaslepen zištností. Ty však matičko Kristova,

roztav srdce jejich a sejmi bělmo s očí jejich! Jak podivné jsou cesty tvé! V zemi francouzské jsi panně jedné vtiskla meč v pravici a postavila ji v čelo mužů a vedla v boje vítězné. I do vlasti naší ji voláš, aby uvedla národ v lůno církve. A k nám moravským pannám nemáš slovíčka, kterým bys nás poučila, nemáš jiskřičky, kterou bys vznítila v srdci našem? Či proto nenalézáš záliby na nás, že živíme v srdcích svých vedle lásky nebeské i lásku pozemskou? O matko krásného milování, přispěj mně v bezradnosti mé! Co mám učiniti, by nebyl klášter zničen, by neutrpěl otec nebo Jeroným škodu? Oba tito mužové, jež miluji každého jinou láskou, jsou udatni. Budou bojovati v první řadě proti sobě. O kdyby pomstou planoucí otec zabil Jeronýma nebo Jeroným v sebeobraně otce — ach co by trpělo srdce mé! I můj život byl by zničen! To se nesmí státi. Oba musejí žíti, oba hřáti se na slunci lásky! Matko dobré rady, přispěj! (Skloní hlavu na lokte a tak chvíli trvá.)

Výstup 11.

Anežka. Veruna (vstoupí)

Veruna: Snad usnula při modlitbě. Chudák, celá jest zkormoucena. Mně srdce bolí nad ní. Anežko! Anežko! (Jde k ní a klade jí ruku na rameno.) Což tak mdlá jsi, že modlíc se v spánek upadáš?

Anežka: Ach já krásnou ženu viděla, Verunko, tak krásnou, že ti to ani říci nedovedu, a ona prstem k Třebíči, ke klášteru mně kynula.

Veruna: Toť divné znamení!

Anežka: Svatá panna mne volá, bych na pomoc spěla.

Veruna: Anežko, to je jen přelud vzrušené hlavy tvé. Tam bude dosti mužů k obraně. Doslechla jsem, že i starý rytíř Votoupal sbírá lid na obranu kláštera. Jakmile otec tvůj se přesvědčí, že klášter jest dostatečně lidem obsazen, upustí od boje a nastane zase kýžený pokoj.

Anežka: Tvá slova vlila novou naději v údy mé. Kéž by jen sešlo se hodně mnoho obranců kláštera! Prosím tě, Verunko, zavolej mně starého Tomše!

Veruna: Na dvoře jsem jej zahlédla. Hneď tu bude. (Odejde.)

Anežka: Tomeš jest věrná duše. Jako dnes mně pomohl, bych mohla opatřiti miláčka svého, tak i v této věci mne neopustí.

Výstup 12.

Anežka. Tomeš. (Vstoupí.)

Tomeš: Panna Anežka si přeje?

Anežka: Nevím, zda budeš moci přání mému vyhověti, neboť jsi dnešní cestou unaven a již staré nohy máš.

Tomeš: Staré, však díky Bohu, dosud rovné a chůze se nelekající.

Anežka: Vím, že mnichy třebíčské rád máš. Neprokázal bys jim službu?

Tomeš: Milerád. Život bych za ně dal.

Anežka: Dojdi do osad Račerovic, Budíkovic, Červené Lhoty, Čechtína, Trnavy a všude tam, kde jsou klášteru věrni a vybídni je, by v předvečer svatého Mikuláše přišli klášter hájit, neboť nepřátelé zamýšlejí mnichy vypuditi.

Tomeš: A co tvůj otec, panno Anežko? I on mezi nepřáteli jest.

Anežka: Snad se nám podaří odvrátiti jej od nepřátelství.

Tomeš: To učiň, ať nevydává sebe v nebezpečenství. Většina lidu i zemská rada chce mnichy v Třebíči míti. Co zmůže pan Hynek s touto schátralou čeládkou proti nim? Již zítra časně z rána vyjdu a sdělím všude po přání tvém! (Odejde.)

Výstup 13.

Anežka.

Anežka: Lid se sejde. Jsem o tom pevně přesvědčena. Mnichové také se připraví; neboť jsem upozornila Jeronýma na nebezpečenství, jež jsem seznala z hněvných a pomstychtivých slov otcových. Bude-li klášter hojně lidem obsazen a vše k obraně připraveno,

upustí otec od boje a nastane kýžený pokoj. Tak soudí rozumná a zkušená Verunka. A to jest též moje mínění. — Jestli by ale bylo třeba, pak i meče se chopím, bych pomáhala zjednati průchod pravdě a ctnosti a zahnati blud i nepravost! Svatá Panno Maria, podporuj slabé rámě mé!

(Opona padá.)

V. Dějství.

Po straně hradby klášterní s bránou.

Výstup 1.

Opat. Anežka v bílém rouchu s přilbou, s vlasy splývajícími a s mečem. Jeroným.

Opat: Kdybys byla spíš sem přišla, milá dcero, byl bych ti radou, bys domů ihned se navrátila. Teď však nemožno jest vydati se na cestu, neboť krajina jest nejista. Boj však ponech mužům! Dosti jest jich tu. Celý kraj se sjel na tvou výzvu nás hájit.

Anežka: Račiž dovoliti, velebný otče opate, bych tu směla zůstati. Bůh nejedenkráte použil slabé ruky ženské k zdolání nepřítele. Vedl meč Juditin k osvobození lidu svého. A dívku v Orleansu postavil v čelo vojska, by osvobodil Sobě oddanou zemi francouzskou. Mne svatá panna sem volá.

Opat: Snad jest to vůle Boží. Až po boji kraj se uklidní, zavedou tě obezřetní mužové domů; však uchyl se v bezpečí! Zde na hradbách není jisto prodlévati. Pospěš do chrámu, kde začíná se pobožnost svatomikulášská! Tam budeš dobře uschována. Mod-

litba tvá může nám více prospěti, než slabé rámě tvé.

Anežka: Z chrámu jsem přišla právě. Teď, prosím, na hradbách mne nech, bych mohla sledovati boj!

Opat: Zůstaň tedy, neboť k boji, pevně doufám, nedojde. Poslal jsem k panu Hynkovi, otci tvému, posly se vzkazem, aby vida nás připraveny, nedával se v marný boj; pozval jsem jej, by jako přítel vešel k nám a sjednal se s námi o dvorec v Dolních Vilímovicích. Vzkázal jsem mu též, že jsi zde a že by dnes mohl býti položen základ ke štěstí dvou mladých srdcí.

Jeroným: Jak dobrý jsi, milý pane strýče! Vděčností budu ti zavázán po celý život svůj!

Opat: Na učení pražské sotva se již navrátíš; neboť pokoje tam není. Tvé rodiče zmahají již starosti v řízení jejich značného zboží. Budeš museti asi brzy převzíti po nich dvorec. Ženy statečné a starostlivé bude ti třeba. Panna Anežka, již jsi sobě oblíbil, by se ti zajisté hodila za ženu.

Anežka (stranou): Ach, dnešní den, jehož jsem se tolik bála, zdá se, že bude počátkem mého blaha.

Opat: Co soudíš, panno Anežko, o úmyslu mém?

Anežka: Má mysl příliš vzrušena jest. Já nevzpírám se, jestli otec můj —

Jeroným: Díky, díky, milá nevěsto má! Dříve než jsem se nadál, splněna jest vroucí touha srdce mého. Jak tato rozepře

mezi klášterem a otcem tvým bude skoncována, oslavíme sňatek svůj. Usmířený tvůj otec nebude zajisté činiti překážek. Velebný pan strýc nám požehná. Moji rodičové přijmou tě s otevřeným náručím. Nastane nám život plný blaha a štěstí. Nebe se k nám skloní a zahrne nás všemi svými dary.

Anežka: Kéž by již poslové se navrátili! Kéž by již tu byl otec! Ó pak bych měla již jistotu, že válka tato šťastně skončí a bude korunována naším sňatkem. Pak bychom všichni jeli k tvým milým rodičům, vyprosili si od nich požehnání a pozvali je na svatbu.

Jeroným: Ó jak se těším! Radostí oplývá srdce mé!

Anežka: Verunka slíbila, že nám zazpívá svatební píseň, kterou jsouc dobré mysli tak ráda zpívává.

Výstup 2.

Předešlí. Dva zbrojnoši.

1. zbrojnoš: Na dolní bránu žene nepřítel útokem.

2. zbrojnoš: Posly Tvé milosti zabili nevyslyševše jich ani.

Opat: Jak že? Posly že zabili?

Všichni: Neslýcháno! Neslýcháno!

1. hlas: Zločin ten volá k nebi o pomstu!

2. hlas: Zasluhuje nejpřísnějšího trestu!

Opat: Já pospíším dolů k bráně po-

vzbudit lid. Tu pozor mějte! I sem brzy nepřítel udeří. Bůh budiž s vámi! (K Anežce.) Panno Anežko, pospěš do chrámu skrýt se v bezpečí! (Odchází.)

Jeroným: Neotálej, milá nevěsto má! Doprovodím tě.

Anežka: Jen chvíli mne tu nech, drahý Jeronýme! Ať utvrdí se mužové v statečnosti, vidouce slabou dívku ochotnou k boji za statky nebeské! (K obhájcům.) Mužové obhájci, vězte, že dobrou službu konáte, hájíce tento klášter, z něhož prýští se pravda, ctnost, umělost i dobrý mrav do celého našeho kraje! Silné jest vaše rámě, ostrý váš meč, pádné vaše sudlice i palcáty, však to vše nedává ještě vítězství. Vítězem bude ten, kterého podepře Hospodin zástupů. Proto k Němu obraťme mysl svou a prosme jej, by jako Gedeonu a jeho malému vojsku, i nám dopřál vítězství! Svatí Cyrille a Methoději, svatý Václave, svatá Ludmilo, svatý Vojtěchu, svatý Mikuláši a všichni svati i andělé nebeští pomáhejte nám!

Všichni: (Zpívají.) Svatý Václave, vévodo české země, pros za nás Boha, svatého Ducha. Kriste eleison!

Ty jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě — nedej zahynouti — nám i budoucím — svatý Václave — Kriste eleison!

1. hlas: Naši statečně se drží u dolní brány. Odrážejí útok.

2. hlas: Však vůdcem jest tam starý sice, ale zkušený rytíř Votoupal.

1. zbrojnoš: Kdo pak vede tento oddíl?

2. zbrojnoš: Zdá se, že jest bez vůdce. Pobíhají bezradně sem i tam.

Anežka: Jest-li je vede otec můj, dej mu, o Bože, vnuknutí, aby ustál od boje! Pošli anděla svého, by jej chránil všeho úrazu!

1 hlas: Od dolní brány dává se nepřítel na útěk. Naši vyrazili z brány a pronásledují je.

2. hlas: I naši útočníci netroufají si hnáti útokem.

1. hlas: Stále sem na něco ukazují.

2. hlas: Lekají se naší pohotovosti.

1. zbrojnoš: Patřte, vždyť i oni dávají se na útěk, o boj se ani nepokusivše.

Anežka: Bohu díky! Klášter jest zachráněn. Jen aby otec vyvázl bez pohromy! Kde jsi otče? Otče, otče!

Jeroným: Vyšleme k němu posly, by jej ujistili odpuštěním a pozvali jej jako přítele sem.

2. zbrojnoš: Ani těch neušetří. Zabijí je, jako již prvním učinili.

Anežka: Půjdu sama za otcem a uvedu jej sem jako přítele.

Jeroným: Vydala bys se do nebezpečí.

Anežka: Neublíží milované dceři své. Prosím tě, Jeronýme, nezabraňuj mi! Srdce mě velí, podjati se tohoto úkolu.

Jeroným: Půjdu s tebou. I někteří z obhájců nás doprovodí.

1. zbrojnoš: Ano, půjdeme. Již nás tu není tolik třeba.

Anežka: Pojďme! Otče, jak toužím po

láskyplném objetí tvém! (Odejdou až na několik strážců.)

Výstup 3.

Strážci na hradbách.

Hynek z Valče, Martin, Bárta, Bolek. Jakeš (vstoupí.)

Hynek z Valče: Kde jest Otto z Holoubka, jenž měl začíti útok?

Martin: Leží opilý v krčmě u mostu!

Bárta: Nemohli jsme jej postaviti na nohy.

Hynek z Valče: Bidný zrádce! Kde jest jeho čeleď?

Martin: Utekli všichni až na nás dva.

Bárta: Polekali se anděla, který se objevil na hradbách.

Martin: Přišel s mečem v ruce na pomoc obleženým.

Hynek z Valče: Chaso zbabělá a pověrčivá! Kde jaký anděl s mečem? Nevíte, že dnes jest před svatým Mikulášem, že kýs mnich jest přistrojen za anděla?

Bolek: Zachraň se, pane Hynku! Toť nebyl mnich, to nebyl muž — byl to anděl s mečem. Bůh jej poslal mnichům na pomoc. Mám dobrý zrak. Viděl jsem jej.

Jakeš: Neudržíš vojska. Vše se obrací a hledá v útěku spásu.

Bolek: Budeme zaskočeni a pak veta po našich životech!

Výstup 4.

Otevírá se brána, z níž vystoupí Jeroným, Anežka a zbrojnoši.

Hynek z Valče: Sem lučiště! (Bolek mu podá lučiště s šípem.) Já přesvědčím zbabělce, že bez příčiny bojí se anděla. (Míří a trefí Anežku, jež padá. Jeroným ji zachytne.)

Anežka: Otče, můj drahý otče! (Umírá.)

Jeroným: Pro Bůh, nevěsta má jest šípem zasažena!

1. zbrojnoš: Dcera Hynka z Valče jest zabita.

1. hlas: Kdo?

2. hlas: Dcera Hynka z Valče.

1. hlas: Ký zlosyn to učinil?

2. hlas: Chyťte jej!

1. hlas: Zabte jej!

Výstup 5.

Předešlí. Votoupal se zástupem vojínů vejde.

Hynek z Valče: Dcera Hynka z Valče? Anežka? (Odhodí lučiště.) Ne, nevěřím! (Jde ku předu.) Povězte, kde jest, co tu dělala, jak se tu vzala dcera Hynka z Valče? Mluvte přece!

1. zbrojnoš: Tys ji usmrtil!

Hynek z Valče: Já jsem usmrtil dceru Hynka z Valče, já jsem zabil svou jedinou,

milovanou dceru? Anežko — Anežko! Zde prsa moje! (Strhává si šat). Zabte mne!

1. zbrojnoš: Vezmi odplatu svou! (Chce jej mečem probodnouti.)

Votoupal: Nezabíjejte ho, ani tyto čtyři zlosyny! Nechť cúda zemská vyřkne nad nimi ortel na výstrahu všem ostatním! Svažte je a zaveďte do vězení!

2. zbrojnoš: Spravedlnosti bude plnou měrou zadostučiněno, stihne-li tyto netvory trest buřičů, čtvrcení. Smrt mečem byla by pro ně malým trestem. (Poutají je.)

(Zpěv z chrámu po způsobu žalmů):

Hospodine, rozptýlíš v Své moci nepřátele naše * nedáš církvi, nevěstě Své zahynouti.

Ty ochrannou ruku Svou držíš nade všemi, * kteří jméno Tvé vzývají a v Tebe důvěřují.

Výstup 6.

Předešlí. Opat.

Mezi zpěvem zaznívajícím z chrámu vstoupí opat.

Opat: Těžce na tobě spočinula, pane Hynku, ruka Páně. Odpustiž tobě Hospodin, jakož i já ze srdce odpouštím tobě.

Votoupal: Přestoupil zákon zemský! Propadl veřejné spravedlnosti Zemskou cúdou může býti jen souzen.

Opat: Kéž zemská cúda je ti milostiva!

Hynek z Valče: Doufám v Boží mi-

losrdenství. Od lidí již nic nečekám. Smrt mne vysvobodí z trápení mého.

1. hlas: Vodu, vodu!

2. hlas: Již mrtva jest!

Jeroným (klekne na kolena k Anežce): Anežko! Anežko! Hvězdo života mého, můj anděli strážný, má radosti a útěcho, drahá nevěsto má, otevř jasné oči své! Prohlédni! Popatř na svého bolem zdrceného Jeronýma! Otevř sladká ústa svá! Promluv! Aspoň slovíčkem vlej hojivý balsám do srdce mého! Ó zůstávají uzavřeny oči tvé i ústa tvá. Čistá duše tvoje spěje k výšinám nebeským. Tvůj odkaz budu střežiti až ku šťastnému shledání jako syn řehole svatého Benedikta!

Hynek z Valče (maje ruce spoutány pokleká k mrtvole a líbá ji:) Anežko, dceruško má, odpusť! (Povstává.) Ó nešťastný mistře Jene a my nešťastní s tebou!

(Spoutané odvádějí, všichni k mrtvole poklekají).

Opona padá.

Vysvětlivky.

I. Dějství.

Slavný třebíčský klášter benediktinský, založený v r. 1109 údělnými knížaty moravskými z rodu Přemyslovců Oldřichem brněnským a Lutoltem znojemským, vytrpěl v dobách husitských mnoho příkoří. R. 1424 byl Husity dobyt, mniši vypuzeni a klášterní zboží rozebráno husitskou hrabivou šlechtou. Když později vliv Husitů na Moravě byl zlomen, byli benediktini třebičtí v r. 1431 opět v držení kláštera uvedeni. Ještě téhož roku zosnoval zeman Hynek z Valče vzpouru oproti mnichům, chtěje je znova z kláštera vypuditi. Vzpoura ta a tragický její konec jest předmětem tohoto dramatu.

II. Dějství.

Husitští bojovníci Bolek a Jakeš nosí mnišský baret. Husité a zvláště ženy jejich oblékali se v roucha církevní, jichž se zmocnili při drancování a plenění kostelů a klášterů. Drahocenné relikviáře prodávali židům, svaté ostatky zneucťujíce.

Oss. Sti Victoris = Kosť sv. Viktora. Victor tolik jako vítěz. Hrad Holoubek na pravém břehu řeky Jihlavky nedaleko osady Valče. Hrádek tento, z něhož doposud zříti nepatrné zříceniny, leží na místě těžko přístupném. Býval v držení pánů, kteří dle tehdejšího zvyku u šlechty

české užívali německého přídomku z Taubensteina.

III. Dějství.

Podobný osud jako klášter třebíčský stihl i klášter v Louce u Znojma a ženské kláštery v Nové Říši a v Tišnově, za jejichž vzetí odehrávaly se obvyklé ve válkách husitských výjevy, upalování mnichů a jeptišek. Surové chování se bojovníků husitských a šlechty husitské dá se vysvětliti dlouholetým trváním válek husitských. Že nevymřel ještě zcela smysl pro právo a vznešené idee, toho nám důkazem starý rytíř Votoupal, jenž, ač stoupenec Husův, vida spustlost kolem sebe se vzmáhající a jsa pravého ducha rytířského, stal se mstitelem zločinného řádění Husitů.

IV. Dějství.

Klášter třebíčský podobně jako všechny ostatní kláštery ve středověku získal si velikých zásluh o povznesení vzdělanosti v celém kraji západomoravském. Vydržoval školu podobnou našemu gymnasiu, pěstoval vědy a umění, stavěl kostely a t. d. Nehynoucím pomníkem jeho tvůrčí síly zůstal až na naše časy velkolepý chrám v Třebíči-Zámku, jenž jest všemi znalci označen jako jedna z nejkrásnějších památek středověkého stavitelského umění. Ke klášteru třebíčskému patřila proboštství v Měříně, v Komárově u Brna (na luzie) a v Březové.

Ve slovech Anežčiných (výstup 3.): „v zemi francouzské vtiskla jsi jedné panně meč a t. d." jest narážka na Janu d' Arc' zvanou Pannou Orleanskou, která napsala Husitům dopis, jímž jim hrozila, že sama v čele vojska potáhne do Čech, by řádění jejich proti církvi učinila přítrž.

V. Dějství.

Hynek z Valče byl v Brně i se svými pomocníky jako buřič zemský voly rozčtvrcen.

Knihtiskárna Em. Čapek, Třebíč.

Na faře ve Vladislavi lze koupiti tyto na skladě jsoucí spisy Arnošta Třebíčského:

Květy z našeho kraje.

Básně. Nevázané 3 Kč, v pěkné vazbě 4·20 Kč.

Světlo.

Román z ovzduší našich dědečků a babiček.
Neváz. 7 Kč, v jednoduché vazbě 8 Kč.

